

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

(Dalje.)

Druga navadna učiteljska bolezen je bolan želodec. Želodec, kuhar človeškega trupla, je sicer eden najtrdnjših in žilavih organov našega trupla, kmalu se ne pokvari. Ako želodec zboli, je kmalu bolno in uničeno celo truplo. On se pokvari na različne načine, najlozje se ga pa uniči s težko prebavljivo hrano in z mirnim sedenjem. Kmetov želodec prebavi lahko najtežje jed, ker se kmet vedno premika na prostem čistem zraku pri delu. Želodec mladih ljudi je vztrajnejši kakor starejših; bolj ko se človek stara, tembolj peša moč želodca. — Učitelji pokvarimo največkrat želodec s tem, da smo primorani uživati težko prebavljivo hrano in bivati ves dan med štirimi stenami v zadržem, prašnem zraku. Premikanja nam nedostaja radi izpolnovanja naših stanovskih dolžnosti. Fižol, žganci, kislo zelje, mleko, jajca, kruh in krompir so navadna hrana učiteljev na kmetih, ker mesa ni dobiti povsod, tega imajo srečo zauživati le po mestih, trgih in večjih vaseh. Ta navadna kmetiška hrana je sicer za mlade ljudi, zlasti za kmeta prikladna, a za učitelja pa ni. Mesna juha z mesom, tuptam tudi pečenka in vsaj kozarec vina pri obedu bi morala biti za učitelja navadna hrana. Za trudopolno delo bi moral imeti tudi krepko zdravo hrano, ker drugače je bolezen neizogibna. A žal, mesa, pečenke in vina je nam nemogoče uživati pri sedanjih plačah, kaj takega si je mogoče privoščiti le o največjih praznikih v letu. — Da bi se rajnki kanonik Klun hranil samo s fižolom in žganci, bi gotovo bil o nas drugih misli. Navadna bolezen med nami je tudi živčna bolezen, nervoznost. Ta ni sicer toliko nevarna kakor prvi dve, vendar postane lahko tudi pogubonosna. Nervoznost si nakopljemo učitelji ponajveč v šoli. Nagajiva, živa, večkrat tudi hudobna šolska mladina in naporno delo v šoli provzročita oslabele živce. Neprestano opominjanje med poučevanjem postane človeku nekaj tako zoprnega, da večkrat pri kaki otročji nerodnosti vzkipi v njem jeza, ki ima na naš organizem slabe vplive.

Takšni pojavi se godijo pri nas dan na dan; ni čudno, da prihajamo onemogli iz šole in da hramo duševno in telesno. Na kmetih je v največ krajih uravnano šolsko obiskovanje radi paše tako, da je mogoče pasti odrasli šolski mladini dopoldne in popoldne, drugače bi bilo obiskovanje jako neredno in uspehi ničevi. Žrtvovati se morajo učitelji, opoldne pričeti šolo, da je do treh šole konec. Komaj je učitelj predpoldne v hitrici kaj zaužil, mora iti z neprebavljeno hrano v želodec na delo v šolo. Napor pouka, vedno opominjevanje, jeza, polen želodec, huda vročina, to so posebni balzami za zdravje učitelja-trpina. Po mestih in trgih učitelji ne vedo, kaj je paša, to dobroto poznajo le na kmetih. Kadar živčna bolezen krati človeku spanje, takrat je že opasno, pomagati si je treba, da ne nastopi kaka nevarna katastrofa. V tem slučaju vpliva jako blagodejno na naš organizem umivanje z mrzlo vodo po celem telesu.

Dosti jasno smo opisali svoje pogubonosne bolezni pri svojem trudapolnem delu. Naša vlada bi nam lahko pomagala, če bi hotela; žrtvovala naj bi nam nekaj milijonov mesto nenasitljivemu militarizmu in okrepila bi nas vse po vsi Avstriji duševno in telesno. No, mesto denarja smo dobili od te strani knjižico s poukom, kako naj se zatirajo škodljivi bacili zoper jetiko, in pljuvalnike, kamor naj pljuvamo ek-

skremente svojih bolnih pljuč. Čuden je ta ukaz! Zatreči, oziroma ovirati hočejo to nalezljivo in nevarno bolezen po šolah, cerkvah in drugod potom pljuvalnikov, a za socialno bedo ljudstva, ki je poglavitni izvirnik te bolezni, se ne zmeni nihče niti z najmanjšo besedo.

Dobili smo ukaz, poučevati šolsko mladino, kako se mora ovirati razširjevanje te bolezni, toda truda našega neumornega delovanja na mnoge naše pritožbe in prošnje se ne omeni tudi z nobeno besedo. Za delo nas vidijo, za plačilo pa ne. Rimljani so imeli prav, ko so karakterizirali naš stan, rekoč: „Kogar so bogovi zavrgli, so ga izvolili učiteljem.“ Vlada se ne zmeni za nas, dežela nima denarja za nas, občine se ne zmenijo za naše plačilo nič, mi pa naj pridno delamo in pokažemo lepe uspehe svoje pridnosti pri prazni mizi s praznim žepom, z bolno dušo in telesom. — Kakšnega pomena pa so ti emajlirani pljuvalniki za naše šole? Ako bo v vsakem kotu šole po en pljuvalnik, in če bi morali pljuvati šolski otroci edinole v pljuvalnike, kdo bo mogel potem poučevati v šoli? Otroci bi to kmalu obrnili v svoj prid, hodili bi pljuvat drug za drugim v pljuvalnik, učitelj jim tega ne sme prepovedati, v šoli nastane na ta način lahko dirindaj, da ne bo mogoče poučevati. Iz tega ne bo nič.

Opisali smo s tem pojasnilom glavne svoje telesne muke in bolečine pri izpolnovanju stanovskih dolžnosti. Svet nas sicer pomiluje radi našega trudapolnega dela, a s samim pomilovanjem in priznanjem nam je bore malo pomagano. Doslej nismo tako natančno kazali javnosti svojih kričečih razmer, ker smo vajeni trpeti, povedali smo le v pohlevni obliki, da se nam godi slabo in ravno z nami krivično. „Svaka sila do vremena“, pravi hrvaški pregovor. Tudi naše potrpljenje je prikipelo do vrhunca, povejmo sedaj vse, kar imamo na jeziku, da javnost zve natančno, kje nas žuli črevelj. Če bo to kaj pomagalo ali ne, imeli bomo vsaj zavest, da smo storili svojo dolžnost in da ne trpimo po svoji krivdi. Povedali smo doslej posredne vplive na naše zdravje a govoriti nam je še o neposrednih, ki so večkrat hujši od prvih.

Znano je, da je človeška duša v najtesnejši zvezi s telesom. Ako je telo bolno, ne morejo delovati tudi dušne zmožnosti normalno. Zaradi bolnega telesa so topi tudi dušni pojavi. S tem hočemo reči, da, ako učitelj boleha in hira zavoljo prenapornega dela, slabe hrane in velikega pomanjkanja, je nemogoče od njega pričakovati vestnega, natančnega in uspešnega sadu truda, ker s telesom je obenem bolna tudi njegova duša. Znano je, da je večkrat mogoče tudi obratno, namreč da je telo sicer zdravo, a duša je bolna, in ker je duša s telesom v najožji zvezi, zboli potem še telo. Tak obraten slučaj imenujemo neposredni vpliv na naše zdravje. Neposredni vplivi so večkrat hujši, nevarnejši in usodepolnejši za zdravje našega telesa od navadnih telesnih bolezni. Zato priporočajo zdravniki vsakemu resno bolnemu poleg navadnega miru tudi odstranitev vseh ovir razdražitve duha. Žalost, jeza, preziranje, sovraštvo, prepričanje, preiskave, velika skrb i. t. d. so zunanji vplivi na našo dušo, ki glojejo naše sree, da človek postane nesposoben za duševno delo, ker je ves razmišljen in misli vedno le na nasledke sprejetih neprijetnih dojmov. Ti zunanji neposredni vplivi niso sprejemljivi pri vsakem človeku enako, ker n. pr. sprejme eden kak vpliv z indiferentnim nasmehom, drugi sprejme ravno tega, škripajoč z zobmi in s prebledelim licem. Prvega imenujemo navadno flegmatika, drugega pa sangvika. Blagor flegmatikom v našem stanu, gorje pa sangvikom!

Obe te dušni svojstvi imenujemo navadno individualnost; ne samo teh dveh, ampak mnogo drugih dušnih pojavov označujemo s tem izrazom.

Učitelji imamo jako težko nalogo pri poučevanju in odgoji, ker moramo natančno spoznati vsakega posameznega otroka individualnost in njegovo zmožnost, drugače je ves naš trud malo uspešen ali celo neuspešen. Ker ima pa vsak človek, torej tudi otrok, svojo prirojeno individualnost in dušno zmožnost ali talent, zato je to spoznanje za učitelja, zlasti začetnika, nekaj jako težavnega. Zlasti pri prenapolnjenih šolah gre to spoznavanje prav počasi od rok. Učitelj se mora znati ponižati globoko dol k otroškemu duhu in v njegovo govorjenje, znati mora torej govoriti in učiti v otroškem duhu, mora natančno poznati njihove šege in navade, nagnjenja k dobremu in slabemu, napake in vrline in sto drugih reči. Vsega tega se učitelj ne nauči v enem dnevu, tudi v enem letu ne, za to je treba mnogo let in mnogo proučevanja drugih izkušenih pedagogov. Ako učitelj ne pozna prav dobro otroške prirode in dušne zmožnosti, postane lahko otroški tiran, ker zahteva od njega znabiti s kaznijo in grožnjami to, česar otrok ne more storiti. Učitelj mora postati med otroki sam otrok po mišljenju, govorjenju in občeivanju, ako hoče imeti povoljnih uspehov pri odgoji in iz posameznih predmetov. Zato je pa treba mnogo dela in truda, izkušenj in velikega potrpljenja. Kakšno plačilo pa imamo mi za svoje trudapolno, težavno in silno važno delo? Plačo imamo tako, da moramo živeti v največjem pomanjkanju; ne moremo se dalje izobraževati, ker nimamo sredstev za nabavo potrebnih knjig in časopisov; vrhutega imamo pravečto vojsko s starši otrok, ker jih nočejo redno pošiljati v šolo; vsak se čuje poklicanega nas in naše delovanje kritikovati, in še celo psovani in zmirjani smo večkrat. Vse to vpliva na naše sree, živce, dušo in telo kot najhujši strup. Če bi bil kdo še tak flegmatik, ga mora vse to pretresti do kosti, in če bi bil še tako zdrav, mora omahnuti in zboleti, ker tega trpljenja ni konca.

Rekli smo, da bi bil učitelj pri pouku in odgoji tiran, ako bi zahteval, ker ne pozna otroške individualnosti in zmožnosti, to, česar otrok ni zmožen storiti. — Smelo trdimo, da se z nami ravna po tiransko, ker povemo kot zreli možje natančno in odkrito, da zahtevamo kruha za lačne želodce in onemoglo telo. Ne moremo več gledati dalje solz svojih žen in otrok radi silnega pomanjkanja, ker nam seka to bridke rane v sree, pod katerimi omaguje naša duša in telo. A naši kruhodajalec, ki imajo našo usodo v svojih rokah in poznajo prav dobro naše razmere, nam dajejo mesto kruha trd kamen s tem, da nalagajo z ironičkim nasmehom vedno več dela in odgovornosti. To nas grozno peče in boli!

Učitelj, ki je mnogo let z neumorno pridnostjo poučeval, se vedno vestno pripravljaj za pouk, se pridno ves čas po svoji zmožnosti izobraževal ter vedno žrtvoval vse svoje dušne in telesne moči za blagor šole in pri vsaki priliki tudi za narod, si je nabral tekom mnogih let veliko izkušenj. Na mah pozna otroško individualnost in zmožnosti, njemu postane poučevanje in odgoja veliko lažja in uspešnejša. Izkušnja ga je zmodrila, on je pravi pedagog in vreden imena učitelja. Osivel je v službi, rad bi na stara leta prišel iz samote med ljudi na kakšno primernejšo službo. Razpisana je služba v kakem trgu ali večji vasi, kjer je pošta, mesar, prodajalnica in sploh ugoden kraj za njegovo ovenelo truplo in izpriden želodec. Mož bi si rad privoščil lahke hrane, mesa za onemogli želodec. Vloži prošnjo in se gre predstaviti predsedniku

krajnega šolskega sveta. Kaj mu ta vrli predsednik zabrusi v obraz? „Prav žal mi je,“ pravi ta, „izbrali smo že drugega. Znano nam je, da ste tudi vi prosili k nam, a vsi pravijo, da ste za nas prestari. Domenili smo se za mladega in čvrstega učitelja, ki se nam je že tudi predstavil.“ Uboga učiteljska para! Le grudi naprej fižol in žgance s kislim zeljem, zaman se ti cedijo sline po mesu, ne boš ga jedel! In res, visoki deželni šolski svet je prezrl milo prošnjo starega, izkušenega učitelja, pravega pedagoga. Imenovan je oni, ki je bil prvi v ternu. — Pri nas so dobri, izkušeni in stari učitelji potisnjeni med staro šaro. Osiveli, stari učitelj si ne upa več nikamor prositi, ker ga nihče več ne mara. Da lažje prenese ta grozni udarec, vloži prošnjo za pokoj, ko bi lahko deloval še 10 in več let za blagor naroda in šole. Takšno postopanje se imenuje preziranje, ki vpliva uničevalno na dušo in telo. Takšne razmere se morajo korenito izpremeniti po zgledu drugih stanov. Pri duhovnikih, uradnikih in drugod povsod se ozirajo na starost in sposobnost, pri nas se pa starost prezira. To je barbarstvo!

(Dalje.)

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava.“

Dne 8. in 9. malega srpana t. l. se je vršila v veliki dvorani kr. moškega učiteljskega v Zagrebu izvanredna občna in 18. glavna skupščina „Saveza hrv. učit. društava“.

Poročati hočemo o tej skupščini tovarišev in tovarišic bratskega nam naroda po „Napretku“, ki prinaša obširno poročilo. Žal, da nam čas ni dopuščal, da bi se udeležili sestanka hrvatskega učiteljstva in tam osebno opazovali stanovsko gibanje med kolegi onkraj Sotle.

Na skupščino je došlo nad 500 učiteljev in učiteljic iz vseh krajev kraljevine. Bilo je pa navzoče tudi lepo število nadzornikov, in sicer sta prisostvovala zborovanju deželna šolska nadzornika Josip Stipetić in Anton Cuvaj ter okrajni (županijski) šolski nadzorniki Petar Maričić, Franjo Andres, Iso Vlasisavljević in Anton Vuković.

Nehote nam prihaja na misel dejstvo, kako se naši nadzorniki radi odtezajo „Zavezinih“ zborovanj...

Z lepim nagovorom je predsednik „Saveza“, Stjepan Basariček, otvoril skupščino. Iz tega nagovora naj posnamemo nekaj važnejših točk.

Po kratkem pozdravu pravi, da se boče današnja skupščina većinomoma baviti z gmotnim stanjem učiteljstva. To ne zahteva bogvekaj, pač pa pravi: „Kruha našega svagdašnjega daj nam danas!“ Hrvatsko učiteljstvo se do danes ni dosti potezalo za izboljšanje materijalnega stanja, temveč se većinomoma le pečalo z idealnimi vprašanji ter ponajveč razpravljalo, kako povzdigniti omiko in znanje milega naroda in povečati naobrazbo svojega stanu. Idealnost hrvatskega učiteljstva je ne samo v domovini priznana nego tudi izven nje.

Da pa to ostane, se mora gledati na to, da si učiteljstvo ne zlomi duha pod brigo za vsakdanji kruh, brez katerega tudi najprostejši težak ne more opravljati svojega posla tako kakor bi moral. Najpoprej je treba živeti, šele potem se more misliti in delati za narod.

Sramota je, ako se v sedanjem veku najde kdo, ki učitelja sili ali mu priporoča, da se radi poboljšanja materi-